

Анісімова Г.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри екологічного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
зам. директора з наукової роботи
НДІ ПЗІР НАПрН України,
м. Харків, Україна

Екологічний інтерес в контексті природно-правової доктрини

Сучасна економічна, політична, екологічна ситуація в нашій державі й стан національного законодавства вимагають проведення ґрунтовного теоретико-методологічного дослідження категорії «екологічний інтерес», яка все частіше використовується в науці екологічного права. Надання чіткої дефініції і тлумачення цієї категорії має важливе значення для: з'ясування місця екологічного права в правовій системі; визначеності змісту екологічних правовідносин, складником яких виступають екологічні інтереси; розроблення правових механізмів трансформації екологічних інтересів у права й законні інтереси і навпаки; оптимізації векторів державної правової політики у сфері гарантування, охорони, захисту екологічних прав, обов'язків та інтересів, а також забезпечення балансу економічних, екологічних та інших інтересів.

У свою чергу, еколого-правова доктрина розглядається як галузева юридична, а природно-правова доктрина сприймається як загальноправове явище й категорія вищого порядку. Поряд із зазначеним, це – інтегруюча категорія, що виступає в ролі своєрідної моделі політико-правової реальності, правового регулювання, моральності, відображає потреби соціуму, оптимальне співвідношення приватних і публічних інтересів, сприяє як гармонійній взаємодії природи й суспільства, так і збереженню безпечного довкілля, захисту життя й здоров'я населення. Отже, природно-правова доктрина – загальноправова категорія, яка виступає основою екологічного права, має позитивацію в екологічному законодавстві і є інтегруючою сукупністю юридично-наукових трактувань і суджень про право, в межах яких розробляються й обґрунтовуються юридичні форми пізнання права і правових явищ, принципи, поняття, терміни, конструкції, способи, засоби, прийоми розуміння і тлумачення його джерел, системи, структури тощо. Провідні ідеї і принципи природно-правової доктрини, яка бере витоки з соціологічної і природно-правової школи права, помітно впливають на сучасний стан еколого-правової науки й доктрини, державної екологічної політики, на формування екологічного законодавства й інтеграцію України до європейського правового простору.

В екологічних відносинах природно-правова доктрина, впливаючи на еколого-правову науку та доктрину як галузеву, має подвійний прояв. По-перше, спираючись на природно-правову доктрину, визначаються найвищі соціальні цінності, формуються екологічна ідеологія й етика як різновиди соціальних і правових інститутів, створюються нові підгалузі, інститути, субінститути, норми екологічного законодавства і права, винаходяться засоби оптимізації юридичної техніки й методології тлумачення норм, тобто вона впливає на процеси формування права та його реалізацію. По-друге, доктринальна складова проведення екологічної правової політики присутня у проектах і самих нормативно-правових актах, тобто позначається на плануванні, законотворчості, зорієнтованих на оптимізацію чинного законодавства, усунення недоліків і прогалин у праві, а це сприяє розширенню сфер правової регламентації суспільних екологічних відносин. Теоретико-прикладний (практичний) характер можливості використання природно-правової доктрини в екологічній правозастосовній практиці виникає саме з її природи, сутності цього феномену як наукової теорії (вчення), нетрадиційного джерела права й допоміжного засобу для визначення змісту еколого-правових норм.

Концепт соціальної обумовленості природно-правової доктрини згенерований під впливом сучасної суспільної свідомості, що й виступає базою для подальшого формування, розвитку, вдосконалення суспільних екологічних відносин та їх законодавчого регулювання з урахуванням публічних та приватних відносин. Підтримуємо концепцію антинормативності інтересів особистості й держави і вважаємо, що абсолютне гармонійне злиття екологічних інтересів

індивіда й суспільства не можливе. Враховуючи це, можемо констатувати, що: по-перше, публічний екологічний інтерес – це різновид загально-соціального інтересу. Виходячи з цього екологічне право за своєю суттю розглядається як соціальне і гуманітарне. Співвідношення публічних і приватних екологічних інтересів має історичну обумовленість, відповідну ціннісну спрямованість, зорієнтованість на природні права людини як найвищі соціальні цінності, характерні відповідному періоду розвитку суспільства й державності; по-друге, трансформація законних екологічних інтересів в суб'єктивні екологічні права й навпаки вимагає подальшого наукового дослідження й законодавчої регламентації, розроблення спеціального правового механізму; по-третє, публічно-приватні екологічні інтереси, притаманні екологічному праву, впливають на формування змішаного імперативно-диспозитивного методу еколого-правового регулювання й предмета екологічного права, створюють, так би мовити, зміст екологічного права; по-четверте, екологічні інтереси доповнюють систему екологічних прав, обов'язків суб'єктів, є складником еколого-правового статусу; по-п'яте, публічні й приватні екологічні інтереси слугують відправною точкою при поділі екологічних правовідносин на відповідні види; по-шосте, треба прагнути забезпечення балансу публічних і приватних інтересів, а саме досягнення рівноваги між інтересами громадянського суспільства, держави і бізнесу; по-сьоме, публічні й приватні екологічні інтереси впливають на формування екологічної функції держави, сучасної державної екологічної політики, а отже, мають сприяти визнанню владою своєї відповідальності за проведення реформ задля сталого розвитку; по-восьме, задоволення публічних екологічних інтересів відбувається у різний спосіб, як-от: обмеження суб'єктно-об'єктного складу права власності; введення мораторію на купівлю-продаж природних ресурсів, а в деяких випадках їх використання; обмеження обігу природних ресурсів; еколого-правове регулювання господарської діяльності у процесі використання природно-ресурсного потенціалу; встановлення екологічних сервітутів тощо. Проте слід додати, що більш широке використання механізму стимулювання значно покращало задоволення публічних і приватних екологічних інтересів; по-дев'яте, правовий режим природних об'єктів впливає на формування юридичної природи екологічних інтересів, а саме його зміст, спрямованість, види (класифікації), межі задоволення тощо, сприяє формуванню екологічних імперативів; по-десяте, екологічний інтерес має бути визначений самостійним об'єктом не лише правової охорони, який сприяє подальшому формуванню екологічного права як самостійної галузі права, його внутрішній цілісності, а й екологічних правовідносин; по-одиннадцяте, законні екологічні інтереси й суб'єктивні екологічні права трансформуються. Крім того, вважаємо, що екологічне право доцільно віднести до публічно-приватних галузей права, формування яких відбувається під впливом публічних і приватних інтересів. Загальновідомо, що останні істотно

впливають й на метод еколого-правового регулювання, який варто розглядати як змішаний (імперативно-диспозитивний), що знаходить свій прояв у варіативності поведінки суб'єктів екологічних правовідносин. Саме публічний екологічний інтерес доречно розглядати як системоутворююче явище, орієнтир і стимулюючий чинник державної політики.

Вважаємо, що вирішальним при систематизації екологічного законодавства має стати дотримання балансу публічних і приватних екологічних інтересів на стадії законотворення, а в основі законотворчості має бути справедливість, верховенство права та інші демократичні цінності суспільства.

**Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО,
ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ПРИРОДОРЕСУРСНОГО
ПРАВА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Матеріали науково-практичної конференції

7 грудня 2018 р.

м. Харків

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Сучасний стан та перспективи розвитку земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика : зб. матеріалів науково-практичної конференції (м. Харків, 7 грудня 2018 р.) / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого ; за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2018. – 296 с.

ISBN 978-966-8689-25-3

Збірник містить тези наукових доповідей учасників науково-практичної конференції, що відбулася у м. Харкові 7 грудня 2018 р..

Для науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних закладів вищої освіти та всіх, хто цікавиться питаннями земельного, аграрного та екологічного права України.

ISBN 978-966-8689-25-3

© НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2018
© ТОВ «Оберіг», 2018

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Андрейцев В.І. Система екологічного права: проблеми теорії праворозуміння і практики правозастосування.....	9
Балюк Г.І., Власенко Ю.Л. Максимальна досконалість і системність як чинники подальшого розвитку екологічного права і законодавства України	11
Гетьман А.П. Сучасні тенденції розвитку еколого-правової науки в умовах реалізації угоди про асоціацію України з ЄС	15
Єрмоленко В.М., Єрмоленко І.М. Деякі лексично-змістовні питання теорії екологічного права	21
Каракаш І.І. Сучасні тенденції розвитку екологічного законодавства і права України	25
Костяшкін І.О. Проблеми правового забезпечення використання нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок	27
Краснова М.В. Проблеми посилення публічного характеру екологічного та земельного права	31
Кулинич П.Ф. Правові проблеми завершення земельної реформи в Україні	33
Носік В.В. Законодавчі новели та проблеми їх реалізації у контексті рішення Європейського суду з прав людини про земельний мораторій в Україні	35
Сидор В.Д. Забезпечення інтересів українських селян – правовласників земельних ділянок	37
Уркевич В.Ю. Про практику розгляду Великою Палатою Верховного Суду окремих справ щодо сільськогосподарських підприємств	39
Федорович В.І. Участь держави у земельно-договірних відносинах	42
Харитонова Т.Є. Договір емфітевзису: сучасний стан та перспективи розвитку в теорії та на практиці	44

ЗАСІДАННЯ СЕКЦІЙ

Секція земельного та аграрного права

Асатрян Є.М. До питання про місце земель для туризму у структурі земельного фонду України	46
Багай Н.О. Сучасне законодавче регулювання правового статусу колективних сільськогосподарських підприємств	49
Батигіна О.М. Новели законодавства України про фермерські господарства.....	52
Бобкова А.Г. Щодо захисту прав орендодавця земельної ділянки	54
Бондар О.Г. Деякі земельно-правові проблеми створення та діяльності об'єднаних територіальних громад в Україні.....	57
Брінцов А.І. Застосування аграрних законів у практиці Верховного Суду та Верховного Суду України	61
Вівчаренко О.А. Земельне право в правовій системі України	66

Водолаженко Є.І. Перспективи розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції в Україні: організаційно-правові основи.....	69
Воробйова Т.М. Деякі правові проблеми землеустрою щодо земельних ділянок для вирощування кормів для худоби.....	71
Гавриш Н.С. Теоретичні основи права використання ґрунтів	74
Гайворонська Т.М. Щодо правового регулювання земель залізничного транспорту	76
Гафурова О.В. Щодо правового регулювання державної фінансової підтримки фермерських господарств.....	78
Гордєєв В.І. Щодо застосування та вдосконалення законодавства для ведення фермерського господарства	80
Григор'єва Х.А. Державна підтримка селекції та племінної справи у сільському господарстві: спільні правові проблеми.....	85
Гуцол Р.І. Щодо характеристики управлінських відносин в агрохолдингах.....	87
Духневич А.В. До питання впровадження системи НАССР в Україні у контексті вимог ЄС	90
Заєць О.І. Деякі особливості правової оцінки Верховним Судом рішень уповноважених органів щодо відмови у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою.....	92
Земко А.М., Філюк П.Т. Пільгове страхування як аграрно-правовий спосіб захисту прав аграрних товаровиробників.....	94
Золотарьова Д.М. Деякі особливості припинення права тимчасового користування землями для проведення розвідувальних робіт	97
Ігнатенко І.В. Деякі правові питання охорони земель.....	99
Карпінська Н.В. Особливості застосування санітарних та фітосанітарних заходів СОТ	101
Кізіон Л.І. Виникнення законодавства про комунальну власність на землю в Україні	103
Ковач Д.Л. Деякі аспекти правової регламентації проведення земельних торгів	105
Ковтун О.М. Державна земельна політика в Україні (до проблеми правового регулювання).....	107
Коломійцева Д.М. До питання про роль та значення землеустрою на сучасному етапі розвитку земельних правовідносин	109
Кондратюк А.С. Принцип ефективного використання земель у системі спеціальних принципів земельного права	112
Корнієнко В.М. Деякі правові питання виробництва органічної сільськогосподарської продукції в Україні	114
Корнієнко Г.С. Класифікація фермерських господарств за законодавством України.....	116

Костик С.О. Міжнародно-правові витоки концепції сталого розвитку.....	118
Кравець Н.В. Екологізація аграрного виробництва як принцип аграрного права	121
Кулинич О.П. До питання про удосконалення законодавства України про аграрні розписки	125
Кульчій І.М. Аналіз аграрного законодавства України у сфері експорту сільськогосподарської продукції	127
Курман Т.В. Про антропологічні засади сучасного аграрного права	129
Лисанець О.С. Розвиток законодавства щодо використання земельних ділянок для городництва	132
Лісова Т.В. Деякі особливості суспільних відносин щодо відновлення земель	134
Максимчук О.О. До питання щодо форм плати за землю в Україні	136
Малай Ю.С. До питання про юридичну відповідальність за порушення законодавства у сфері бджільництва	139
Марусенко Р.І. Практика ЄСПЛ як інструмент захисту прав на землю.....	141
Марченко С.І. Проблемні питання реалізації принципу соціальної справедливості у земельних приватизаційних правовідносинах	144
Мельник Н.О. Деякі правові аспекти відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.....	146
Мірошниченко А.М. Проблеми імплементації рішення Європейського суду з прав людини у справі «Зеленчук та Цицюра проти України»	148
Настіна О.І. Земельна децентралізація: розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування.....	151
Павлюченко Ю.М. Правове регулювання аграрного ринку як інститут аграрного права	153
Панченко В.В. Бджільництво в Україні: організаційно-правові питання.....	155
Покальчук М.Ю. Правові питання створення сімейних фермерських господарств без статусу юридичної особи	158
Радченко А.М. До питання особливостей правового регулювання діяльності Державного резервного насінневого фонду України.....	160
Савельєва О.М. Передумови розвитку інформаційних правовідносин в агросфері.....	163
Самсонова Я.О. Проблемні питання державної підтримки виноградарства та виноробства України	165
Санніков Д.В. Деякі питання стимулювання учасників земельних правовідносин	168
Саркісова Т.Б. Правовий режим земельних ділянок багатоквартирних будинків – старі проблеми, нові виклики	170
Семенець О.С. Поняття та класифікація «аграрного рейдерства»	172

Сидоров Я.О. Правове забезпечення органічного виробництва сільськогосподарської продукції у контексті оновлення законодавства.....	175
Сірий І.О. Проблеми правового забезпечення охорони земель під сміттєзвалищами	177
Статівка А.М. Вплив рецепції на розвиток аграрного законодавства й права України	180
Сюйва І.С. Законодавство України про безпечність та якість харчових продуктів в сфері тваринництва: окремі проблеми реалізації.....	182
Туєва О.М. Правові питання якості органічної сільськогосподарської продукції	184
Федчишин Д.В. Деякі особливості здійснення прав на землі загального користування	187
Хомінець С.В. Правові питання запобігання деградації земель	189
Цилюрик Р.А. Деякі аспекти охорони земель для ведення органічного землеробства.....	191
Чирик А.О. Деякі аспекти права спільної часткової власності на земельну ділянку.....	193
Шаповалова К.Р. До питання застосування цифрових технологій в аграрному праві.....	196
Шарапова С.В. Особливості охорони земель та інших природних ресурсів у процесі землевикористання	198
Шовкун Ю.В. Щодо питання законодавчого регулювання рибогосподарської меліорації	200
Шульга М.В. Особливості правового режиму земель в межах сировинних зон.....	203
Щербина М.С. Окремі аспекти відшкодування за фактичне землекористування.....	206

Секція екологічного права

Анисимов А.П. О необходимости модернизации законодательства в сфере обращения с отходами в контексте теории циркулярной экономики	209
Анісімова Г.В. Екологічний інтерес в контексті природно-правової доктрини	211
Бирич Н.В. Юридична відповідальність за порушення законодавства про водні об'єкти, віднесені до категорії лікувальних	214
Бредіхіна В.Л. Щодо юридичної природи лімітування використання природних ресурсів.....	216
Ващишин М.Я. Місце буферних територій у складі національної екомережі	219
Гоштинар С.Л. Досвід США та Канади у сфері формування інституту екологічної оцінки впливу на довкілля	221

Данилюк Л.Р. Міжнародне та європейське законодавство щодо поводження з небезпечними відходами та передумови для його прийняття.....	224
Дейнега М.А. Екологічно збалансоване використання природних ресурсів: теоретико-правові засади	226
Демчук Т.І. Конституційна відповідальність за порушення права на доступ до екологічної інформації.....	229
Донець О.В. Вплив концепції низьковуглецевого зеленого зростання на розвиток законодавства України.....	231
Євстігнєєв А.С. Окремі правові проблеми порядку проведення громадських слухань у процедурі оцінки впливу на довкілля	233
Єрмолаєва Т.В. Міжнародне екологічне судочинство.....	235
Зусь В.А. Проблеми забезпечення митною адміністрацією вимог щодо транскордонного переміщення небезпечних відходів.....	237
Ільків Н.В. Проблеми побудови дозвільної системи у галузі використання природних ресурсів.....	239
Карцигін Д.С. Проблемні питання взаємодії влади та громадськості у сфері захисту екологічних прав.....	242
Кірін Р.С. Новації та перспективи розвитку нафтогазового права.....	244
Кобецька Н.Р. Удосконалення дозвільної системи як елемента механізму правового регулювання екологічних відносин.....	246
Ковальчук Т.Г. Правове регулювання оцінки придатності земель (грунтів) як гарантія вирощування органічних харчових продуктів.....	249
Козмуляк К.А. Проблеми участі громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля.....	252
Кондратюк Т.М. Правові засади участі громадськості в екологічному управлінні	254
Краснова Ю.А. Сучасний стан та перспективи розвитку права екологічної безпеки в Україні.....	256
Лозо О.В. Правове врегулювання проблеми з відходами як шлях до відновлення ландшафтів в Україні.....	259
Олещенко В.І. Децентралізація влади: цілі теоретичні та можливі екологічні наслідки практичні	262
Онїщенко О.Ю. Законодавчі перспективи утримання і розведення диких тварин у напіввільних умовах чи в неволі з метою підвищення продуктивності мисливських угідь	264
Петлюк Ю.С. Правова регламентація ведення державного кадастру тваринного світу.....	266
Піддубна Д.С. Використання природних ресурсів під час здійснення органічного господарювання, як об'єкта екологічного права, за оновленням спеціальним законодавчим актом.....	269

Савчук О.О., Любич А.М. Окремі питання правового забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури раціонального використання та охорони земель під полезахисними лісосмугами.....	271
Статівка О.О. Перспективи удосконалення процедурно-правових аспектів створення національних природних парків в Україні	274
Суєтнов Є.П. Щодо принципу екосистемного підходу в екологічному праві України	276
Ткаченко О.М. Правова охорона довкілля населених пунктів України в сучасних умовах глобалізації.....	279
Ткаченко О.М. Щодо питання правового регулювання відносин, пов'язаних з поводженням з відходами	282
Тулїна Е.Є. Правова охорона навколишнього природного середовища від шкідливого біологічного впливу в контексті Конвенції про охорону біологічного різноманіття	284
Черкашина М.К., Соколова А.К. До питання про реформування водного законодавства України	286
Шеховцов В.В. Правові проблеми забезпечення збереження тваринного світу в процесі виконання вимог Конвенції CITES на національному рівні	289
Щиглов Є.О. Правові форми, способи та види обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан навколишнього природного середовища в Україні	291
Ярмак З.В. Соціальна основа еколого-правового конфлікту	293